

ХАНТЫ ЯСАҢ

Основана
1 ноября 1957 года

11.01.2024
№1 (3637)

Йилдуп 2024-мит ол пида!

Йилдуп олэв елпи
ёмәңхәтлэв
йис верәт

» 5

Ёмвошев – Югра
мүв Йилдуп
ол постаты
ёмәңхәтләң тәхи

» 6

Тәса
ёнтәсты
не

» 7

Тәм йис
Ищки Ики

» 15

Р.Г. Решетникова Настя хилнеңәл па Ищки Ики пида дольдәт. «Торум Маа» тәхи хур, 2021-мит ол

Ешăк хэйт па неңăт, 2023-мит олэв ши сукнуптăсэв!

Нын ямсыева па тўншираңа вэлты па рэпитты верлән унтасанн мўң округев мет әраңа па ташаңа кашаң ол мәр йил. Югра мўвев тәм йисн шеңк ар нуви тўт вўшитты тăхет тăйл па Россия мўвът кўтăтн ши вер ширн сырыя питăс; нефть холумты пăта ищи олăң тăхия юхăтсўв; газ кăншты пăта мўң кимит тăхийн вэллўв; социальной верăт лэщăтты ширăтн па хэлмита питсўв; социально-экономической верăт хуща па вэлты-холты хурасăтн нїлмит тăхия Россия хўватн тăмхăтл Югра вэл.

Югра мўвевн вэлты тынăң ех!

лăкн вэлты па рэпитты ям.

Мўң вэлты кўтэв тўң ширн верлэв, экономика вер ширев, социальный шир ямăллўв, вэлты хотăт омăслўв па ям вэлупсы вэн вошăтн па кертăтн лэщăтлўв. Кăсупсэтн, культура верн па мўвев таксар ех ширн Югра мўвев мир иса нух питлăт. Щиты мўң рэтлўв пида тѐпăңа па шўняңа вэллўв. Владимир Путин ястăс, 2024-мит ол хоттел ех ода питл. Па кашаң хăннехэ щиты нэмăсл – хот тăйты, шўняң рэт ех па январем енмăлты вер мет вулаңа вэл.

Округев кăца не Наталья Комарова тăm йилуп ол юхăтты пурайн пугăртăс, мет ям вер, хэн Югра мўвев хăннехуятăт кўтэлн яма па пилтăщман вэллăт. Ищиты ямсыева лывела Россия арсыр мўвът па президент хэев пида вэлты мосл.

2024-мит ода мўң вўлўв мет яма верум верлўв, ши унтасн елды яма вэлты питлўв. Ешăк хăннехуятăт! Шеңк лăңхалум, лэлн тăлаң ешн, тăлаң кўрн елды ат вэсты!

Югра мўв дума хот кăца хэ **Борис Хохряков** вўща ясăң хăнты ясăңа тулмащтăс: **Светлана Сатина**

Ма ширемн, мўңева тăмхăтл Йилпа юхăтты олэв ямсыева порилдăтыя мосл, лэлн нын сăмăңа тăйты рэт ехлан хулиева яма па тумтака елды ат вэсăт. Вэн хăннехэйт вешката па тўншираңа ат рэпитсăт, кашаң вер тэса версăт, айлат ехлўв елды яма енумсăт, арсыр верăта вэнлтылдсăт.

Ешăк Югра мўв хăннехуятăт, вэн пэмашипа нынана, хуты лалъ хăрăтн вэлты ехлўва па лыв хоттел, ехлала иса арсыр вэн нѐтупсэт кашаң пўш лэщăтлăты па мосты ширăтн верлăты!

Мэшăт ямăлтылды, хăннехэ вэлупсы ширăт арталды, хотăт омăсты коммунальной верăт вантты ехлўва-неңлўва па арсыртăхи хуща Югра мўвев луватн вэлты па рэпитты хăннехуятăта ищиты шеңк ям, сăм хăr вўш эвэлт етты ясăт китлум па лăңхалум, лэлн нын па ямашăк вэсты!

Тăm йилпа юхăтты 2024-мит олэв Хоттел ехлўв ода юконтсы, ши пăта мин кўтэвн елды ищиты яма па вешката вэлупсы ширлўв тэты питлўв.

Ям вўща ясăт тăm Йилуп ол пида мўң Россия Президентэв Владимир Владимирович Путина, Донецкой Народной Республика Макеевка вош хăннехуятăта, Югра мўв лалъ хăрăтн вэлты па лыв хоттел ехлала, лэлн кашаң вер лыв хущеда тўншираңа па тэса елды тăm олэвн иса ат вэс!

Тумтака, яма вэлды! Тăm 2024-мит ол тэп уй, вэн амăт нынана ат тэл!

Югра мўвев кăца не **Наталья Комарова** ясăт хăнты ясăңа тулмащтăс: **Владимир Енов**

«Хăнты ясăң» газетаев лўңăтты тѐпăң хуятăт!

Йилуп 2024-мит ода йис! Ширн мўң нынана Йемăңхăтл пида ям па хошум ясăт луплўв! Лăңхалўв, лэлн Дракон вой нынана ром, уяң, ташаң, ям вэлупсы ат тэс. Атум верăт иса пурайн па пелăкн ат мăнлăт. Кашаң хăтл тэрмев система па рома ат вэл, эшланн нын хущана тэп ям, няхмулаң, хошум ясăт пида хуятăт ат шэшлăт! Тăлаңа, яма, уяңа-пищăңа вэлды!

Йилуп олн ям па мосты йилуп верăт вераты. Муй олăңан нэмăслăты, иса ат тывл! Йилуп ол пида!

«Хăнты ясăң» газетайн рэпитты ех

«Ханты ясаң» газетаев лўңатты ёх! Югра мўвн вэлты ешак мир!

Сам харем вўш эвэлт Йилуп ол ёманхатл пида ар хошум ясаң луплум! Нынана па нын рэтлэна тэлаң ёш, тэлаң кўр, эмаш йилуп верат, ям айкелат, ям верат, ям нумасн вэлты, ям верат вераты, иса муй олаңан нэмаслэты – вераты!

Наталья Мешалкина

Йилуп 2024-мит ол постаты пата ар хошум ясаң китлум! Ешак ёхлам, тэлаңа, кэшиллы-мэшлы хўв нэпат вэлты! Кашаң вэлупсы хатл давалман тэялн. Рэтлан, лэ-хаслан, депн вэлты ёхлан па иса хуятлан кўтэнан самана ат вэлдэты.

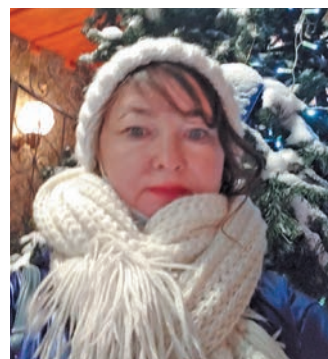
Там ванан Россия мўв президент хэев вен мир-хот пурайн лупас, лўв еллы кэщая йиты нумас тайл. Ма лэңхалум, лэлн лўв ясаңл па нумасл ал сухнас. Щалта лэңхалум, лэлн Украина мўв пида дэль сорашак ат етшас, лэлн Победа хатл сорашак ат юхтас, лэлн мўң хэйлўв тэлаңа юхлы ат керлэсат.

Луганской па Донецкой Народной мўвнэнан вэлман ма ванкўтлы сема питум мўвиём Тўкьякэң кэртиём олаңан нэмалмийлсум. Аңкем-ащем, яйлам-упидам па иса рэт ёхлам олаңан нэмасыйлсум. Ай пураём олаңан нэмалмийлсум, хутыса вэнта воньшумут, нохэр акатты яңхсўв, муй щирн турн сэварсўв па вой-хўл велпэслэсўв.

Йилуп 2024-мит ол постаты вер пата ма Югра мўвн вэлты кашаң ханнехэя лэңхалум лупты, лэлн дэль сорашак ат хулас па амтан, уяң хатлэт иса мўвэта ат юхатсат. Лэхсаңа, уяңа-пищаңа, ийха катлэсман, и нумасн, и тэс верн кўтэвн вэлты! Хоттел ёхлўв, вендата ювум хуятлўв, рэт ясаңлўв па йис верлўв давалман па мосман тэяты! Йилуп ол тэп уй, амат па тэлаңа вэлты щир ат тэл!

Деомид Гришкин

Югра мўв тынаң, ханнехуятат!

Йилуп 2024-мит ол пида! 2024-мит ол щиюхтас! Мўң лўвел мутра иты ям нумасн лавалсўв! Иса муй ям верат олаңан нэмаслўв – ат тывл! Щи ол Хоттел ёх ол немн пунсы, щирн лэңхалум ястэты, лэлн кашаң хотн уй, амат ат вэс, рэтлал кўтэлн и нумасн, и ёрн ат вэлдэт! Кашаң хотн щухал эвэлт

хошум ат йил, щит эвэлт кашаң хуят самл нявлэка йил, ям па эмаш нумасат юхатлэт, кашаң хуята нэтты лэңхал!

Хоттел ёх опрашлал эвэлт ям верлал еллы тўваты! Там йис енумты нявремат па айлат ёх лыв верлал нэмман тэяты! Рэт ясаң, йис вэлупсы лавлаты! Рэпатая муй па вэндтыйлты тэхия самана яңхаты, юхи амтаңа керлаты! Ям нумасн вэлты! Еллы ям верат верты вўтщийлдэты ки – эвлэты па вераты! Кашаң хатл ям вер вераты! Кашаң хуят уяңа па тумтака ат вэл!

Вўща вэлты, хфэнты па вухаль мир!

Айлтыева йилуп ол щиюхатл. Йилуп ол пида!!!

Нын вэлупсынан щўняңа па уяңа ат вэл. Еллы манты ёш пайлы ат манл.

Стэр тэрума нынана!

Елена Ермакова

Югра мўвн вэлты тынаң хуятат!

Там йилпа олнитты кат щурас хэс нядмит олн мин нынана луплумн тэлаң ёш па тэлаң кўр, хўв нэпат, хўв йис уяңа-пищаңа, яма вэлты!

Мўң шеңк лэңхалўв, лэлн сорашак дэль ат етшас, лэлн мўвев пата таранлэты ёхлўв тэлаңа юхлы ат керлэсат. Палтап мэшат йира ат мансат, кашаң хоттел ёх кэшиллы-мэшлы ат вэсат. Нын лэщатум верлэң яма па тэса ат мансат, рэпата тэхетн ищи тэп самана па хэрщия кашаң утые ат тывас. Вэнт шушийн вэлты хуятлўв шуши мир йис верлўв ищиты айкемн еллы ат тэсат: вўлэт лавалсат па вой-хўл велпэслуман ат вэсат, рэт ясаң самлалн ат тэйсат па щитн ат путэртсат, мўң рэт мирлўв йис вэлупсы ал вэтшасўв.

Йилуп 2024-мит ол тэп амат па уй ат тэл, лэлн кашаң ханнехэ саман нумасат ат тывсат.

Алексей па Светлана Тарлинэң

Марианна Семёнова (Андуганова)

Хутыса 2023-мит олн рэпитсәт

Округ дума кәща хә Борис Хохряков мирхот верәс. Уша йис, тәм олн депутатәт вән мирхотн 11 пұш әктыйлсәт. Ци мәр мосты верәтн 370 поступсы па 120 закон вүсәт.

Б.С. Хохряков

Дума кәща хә Борис Хохряков путәртәс:

» Ешәк Югра мұв хәйт па неңәт! 2023-мит ол мұң пәтәва ям вәс. Вух лұңәтты тәхева ци арат

вух юхтәс, матә утәт унтасн арсыр мұңева мосты верәт тәса па яма ләщәтты тәм пұш веритсүв. Мұң ван хәтлуп тыләщ 14-мит хәтәлн мирхот ләщәтсүв па мосты поступсәт олаңән путәртсүв.

Вантә, даласты хәрәтн вәлты хәннехуятәта па лыв хоттел ехлала нәтты олаңән ищи нәмәссүв. Щәлта «семейный капитал» вухәт ищиты яма елды мәты питлүв. Ци тумпийн хәннехуятәт вәлты хотәта газ есәлты верәтн па нәтлүв. Вевтама

па катра я ювум хотәт пайлы павәтлүв. Кашәң семья кимит муй хәлмит няврәм сема питты пурайн ин вух нух верса, интәм йилуп 2024-мит тәлн 177 щурәс шойт вуха йис, шеңк ям вер няврәмәң хуятәта. Лыв сәтлә вердал тайты хуятәта нәтты щира йилуп поступсы версүв, ин лыведа налог вухәт сухуптәты кеншәка йис.

Дума кәща хә Б. Хохряков путәртәс, муй лыв нумәсн тайләт федеральной вүша верты. Лүв лупәс:

» Ма дәлн вүсум кәт юрәң айкел вер. Тәм олн мұң президентәва В.В. Путина вохты непек хәншсүв, ләлн мұң Ёмвошева щимәщ нәм пунты па лұңәтты: «Рәпата сәмәңа тайты вош». Ин президентән тәм вер нух версы.

Щәлта ин мир тәлаңа вәлты верәт тәты министр хә Мурашко хущи хәншсүв, хути пуртәнәт вера лавәрт мәш тайты ех ямәлты щира ләтты нәтты мосл. Ин ци вер Россия мұвев вән кәща ямәлты хотн вантла.

Путәр хәншәс:
Светлана Сатина

Югра мұв кәщәйт вәйтәнтупсы

Тәта мосванән, ван хәтлуп тыләщ 26-мит хәтәлн, Ёмвошн «Югра» немуп айкеләт әкәтты хотн Югра мұв кәща не ләңкәр ехлал Алексей Забозлаев, вух лұңәтты тәхи кәща Вера Дюдина, экономика тәхи кәща Сергей Афанасьев, профпатология тәхи вән тохтур Николай Ташланов ияха округевн айкеләт верты хәннехуятәт пида вәйтәнтыйлсәт па лыв тәм ол мәр ләщәтум рәпатайлал олаңән путәртсәт.

Округев кәща ләңкәр хә Алексей Забозлаев лупәс, хути тәм мәнум олн Югра мұвев вәнт юхәт эвәтты тәхет мет яма рәпитсәт. Катра вәнт юхәт ар пеләк Европа па Австралия мұвәта ел тынысәт. Тәм юхи хәщум кәт ол мәр Азия па Китай хон пеләк мұвәта тыныты питсәт. Ци тумпийн, дәлн вәнт юх тынәңа мәты, ци тәхийн рәпитты ех немасыя павәртәт ая эвәтты вүянтсәт.

Щиты 2022-мит олн округев вух лұңәтты тәхия и миллиард 200 шойт арат вух юхтәс. Тәм олн кәт миллиард шойт арат вух округев юх ел тыныты унтасн йилпа холумтәс. Ци пәта экономика арсыр верәт Югра мұв хуца шеңк яма мәнләт.

Щәлта округев вухәт лұңәтты тәхи кәща неңев Вера Дюдина путәртәс, хути лыв тәм пұш шеңк ар нәтупсы арсыр районәтн вәлты ай кәртәта па вән вошәта версәт. Щиты лыв субсидия вухәт округ эвәлт йилуп хотәт омәсты вера есәлсәт. Арсыр кәсты верәта па миллиард мултас шойт вух мәсәт. Ямкем арат вух няврәмәт вәндәтты йилуп әшкола хотәта китсәт, ләлн айлат ех вәндтыйлты пурайн немулты нұша иса ән па вантсәт. Щиты мәнум олн лыв хуцәла вәлты хәннехуятәт рәпитсәт.

Округев экономика верәт тәты кәща Сергей Афанасьев щимәщ айкеләт тәс, хути тәм йисн Югра луватн вәлты хәйт-неңәт иса

«Вайлдберриз», «Озон» па «Экспресс-Россия» немуп тәхет эвәлт арсыр лыведа мосты пурмәсәт ләттыя питсәт. Елды 2030-мит ол вүш вәнта щимәщ онлайн щирн тынесты-ләтәсты тәхет пида округ кәщәйт рәпитты нәмәсләт. Вантә, ци унтасн округев вух лұңәтты тәхи мухты 2022-мит олн 500 миллиард шойт вух мәнәс. Тәм 2023-мит олн 500 мултас миллиард шойт вух лыв лавәлләт.

Щәлта округевн арсыр ләтутәт па пурмәсәт верты хәннехуятәт ищиты ләңхаләт лыв ләщәтум улал онлайн щирн Югра мұв луватн ел тыныты. Ци пәта Югра экономика тәхи веритты кемн иса кашәң пұш ямсыева лыведа нәтты питл.

Мет юхи хәщум пурайн тәм вәйтәнтупсийн округев профпатология тәхи вән тохтур Николай Ташланов айкеләт верәс. Лүв ясәл щирн, тәм олаңән ямкем арат ай няврәм Югра мұвн тәм нуви тәрмев илпия юхтәс. Ци пәта, вантә, арсыр мосты поступсәт муй нәтупсәт ар няврәмәң еха па неңа версы. Тохтурәт округев хуца ищи веритты кемн яма нәтләт.

Вевтам ци вер, лүв ясәңдал щирн, хән неңәт 26-мит муй 30-мит олаңән юпийн ай няврәмәңа велщишәк йиләт. Тохтур хә ясәңәт щирн, щимәщ неңәта ямсыева нәмәсты мосл, хән няврәмәңа йиты. Ар пеләк ай пушхәт ци пурайтн, вантә, арсыр мәшәң верәт пида сема питләт.

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

Йилуп олэв елпи ёмәңхәтлэв йис верәт

Тәм вәлупсыйн Йилуп олэв – щит мўвтел мирев ёмәңхәтл. Этнограф ёх щирн, Йилуп олэвн арал пеләк верты верлүв – щит вера йис верәт, ханты щирн, арәң йис, моньщәң йис верәт. Щи йис верәт тәмхәтл мўң щи кўш верәнтлүв, тәп юремәсэв, муй пәта йис ёх щиты верәнтсәт. Щи верәт олаңән еша путәртлүв.

Мўң вәлэв, мет олаң поступсы «Муй вўрн йилуп ол верты», Пётр I хәншәс, щи вер 1699-мит олн вәс. Щирн лүв хәншәс: «Хот елпи пәшас овәт вәнши муй па хәл юхәтн хурамтаты мосл». Щи верәт лүв Немецкой слобода хуца вәлты па хон пеләк ёх эвәлт шиваләс. Щиты щи тәмәщ верәт тывсәт, вәнши па хәл юхәтн хотәт хурамтаты. Әхәт хәл юх ёмәңхәтл юха щи верса.

Муй пәта хәл юх щимәщ митра тайты питәс. Щит хўты мўв катәлты сўв юх – мўвтел мирев тайты Тәрум юх, щи юхн тәрмев нәмән катәлда. Щи сўв юхн нўм мўв, ил мўв па мўң мўвев яха тәлы, щит иса ёха хўв Вәлупсы, ям Уй, ям Пищ тәты юх. Щи юх ёмәң юха, Вәлупсы Юха (Мўв Юха) тайсәл кельтәта альщәты мир, дыв щи юха поикщәсәт вўсты депсәт тайты пәта. Щит Германия мўвн вәлты ёх, дыв йисн вәнт мўвн ләңхәта поикщәсәт, щи юха сыр-сыр епләң летут, фруктәт па хурамәң пурмәсәт ихтыйлсәт.

Тәмхәтл хәл юха мўң ёңта юнтутәт ихтыйллүв, щит яблокайт па мандаринәт юкана, сыры щимәщ летутәт ихәтман вәсәт. Йис ёх нумәсн, щит Вәлупсы Юхн енумты летут, щи пәта Хўв Йис, Хўв Нәпәт хәннәхәя ортләт. Рождество верәт вәлумн

тәмәщ «молодильное яблоко» юх эвәлт мирн вўй-дясыйт па тәлаңа, яма вәлты пәта десәт.

Хәл юха ихәтты юнтутәт – щит әнтә нявремәт юнтты утәт, щит немәсыя ёмәң щира верты пурмәсәт. Тәмәщ юнтты утәт тәп хәл юха мәстәләт муй па щи щира ёмәңа тайты пурмәсәта. Тәмәщ юнтутәт щит сыр-сыр войт, моньщәтн па путрәтн вәлты ёх. Иса ки яма вантты, щит йис ёха уй тәты ләңхәт, щитәт пела ки поикщәты, вәлупсы тўна мәнл.

Хәл юх нўмпийн хәс хўр метшәлы, йисн щит вәс Лук немуп ләңх тыяң каштар нәл, щи ёх нумәсн нәл мухты тәрум эвәлт сыр-сыр ям верәт ил мўва хулисәт, Мўвтел ям верәт.

Щупар вух ёртәт хәл юх тый эвәлт илды хулидәт – щит славянской йис нумсәт, йис ләңх верәт. Дыв мўвн енумты летутн вәлты

ёх, щи пәта ёртәт дывела вера мосләт. Иса пўш илды хулиты йиңк – щит нўм мўв йиңк, йил мўвев па мўң мўвев яха талты йиңк. Щи пәта хулиты «ёртәт» ова ишния па ихәтлайт.

Йис ёх нумәсн, Йилуп ол – щит хән катра верәт хуладәт па йилуп верәт тывләт, щи пурайн мўвев вәлупсы хуца ил мўв овәт, нўм мўв овәт пелка рәкәңләт, ләңхәт, нўм мўв ёх, ил мўв ёх яха юхәтләт. Щи хәтләтн хәннәхә сыр-сыр ёх пила вәйтантайдты пищ тайл. Тәмәщ пурайн йис Рўщ мўвн мир сыр-сыр вой сухәта ләмәтлийдсәт. Мәта ёх ләңхәл пәсты вой хурн яңхәл, щи ёх пәсты вой сух ләмәтләт па дыв ләңхәл хурн вош хўват шәшийлдәт. Тәлдаса щи мәнл йилуп олн нявремәта сыр-сыр ләмәтсухәт верты. Эвет арал пеләк лоньщ сем хурәтн яңхләт. Нуви лоньщ семиеет, йис рўщ ёх нумәсн – щит хурамәң, вулиты

эвет вәншиет па щит хуты ил мўв потум рўв ищи.

Пухәт арал пеләк шовәр хура ләмәттәлийт, щи костюмәт йис ёхләл пўпи па пәсты вой хурәт юкана верлайт нявремәт ән пәлты пәта. Шовәр – щит хуты вера ар пушәх тайты вой, щи пәта ищи йис ёхн лүв вана тайса.

Хәл юх тўтыет па сыр-сыр вулиты верәт – йис щирн щит ләңхәт муй па әнтәма ювум мирев, исәт тыв юхтум верәт муй па па мултсәр ёх (эльфәт, гномәт).

Дед Мороз – вера пирәщ па ил мўв пела вәлты ики, щит славян мирев мет йис щатьщәщи, Ил мўвн вәлты тәщәң пирәщ ики. Лүв нявремәта мойлупсы ортыйл, щи арат пурмәс тайл, щи пурмәсәт ән па хуладәт.

Йилуп ол пәсан летут щит мўвев енмәлтәты летутәт, щи летут хотәң ёх яха ки леты питләт, щирн дыв вәлупсәл яма мәнл.

Йилуп ол тывты елпийн президент путрупсы мўң хәләнтлүв, щит хуты йис ёхлүв щәрт посәң хәннәхә юкана вәлты ики, иса ләңх верәт вәты ики.

Вән Москва щосэв сенкты сый, фейерверк па арсыр вулиты тўтәт – щит сыр-сыр япаләт йира вошитты сыйт па тўтәт. Мўң йилуп ола щи шәшумсўв, оев ләп тәхәрсэв, арум верәт ов тум пеләкн хәщсәт.

Путәр хәншәс:
Пётр Молданов

Мойңа юхтум неңәт

Югра мўв Йилуп ол постаты ёмәңхәтләң тәхия мойңа юхтум неңәт. «Лыләң союм» тәхи хурәт

Ёмвошев – Югра мўв Йилуп ол постаты ёмәңхәтләң тәхи

Интәм юхтум Йилуп 2024-мит ол рўтыщаты ёмәңхәтләтн Югра мўвн шеңк ищки тәрүм вәс. Тәп Ёмвошәң па мойңа юхтум мир ши верн ән пакәнтсәт – дыв нюр амтәңа па әмща ёмәңхәтләт постәсәт.

Рәхл лупты, хуты 2021-мит олн Ёмвошев «Югра мўв Йилуп ол постаты ёмәңхәтләң тәхи» немн мәсы. Ши немн мўң вошев 2031-мит ол вәнта альщаты рәхл. Ши пәта вошевн йилуп ол ёмәңхәтләт постаты щира рўтыщаты па мойңа юхтум мир пәта немасыя арсыр юнтәң, әрашты, нумсәң, верәң, летутәң па па әмәщ хәрәт, якты хотәт, лўңтуп-

сәт ләщәтлүйт.

Тәм олн ищиты ван хәтлуп тыләщ 27-мит хәтл вўш эвәлт Ас хәдты тыләщ 6-мит хәтл вәнта «Археопарк» хәрн, хута вән пуквайтн хәншман «Ёмвошев – Йилуп ол постаты ёмәңхәтләң тәхи» «Нюки хот вош хўлы» немпи рўтыщаты тәхи рәпитәс.

Кашәң хәтл тәта нюки хотәт эвәлт верум вош хўлыин па иса «Археопарк»

хўватн вўды әхәдн муй па амп әхәдн хәтәтлүйт, шуши мир ләмәтсуха хурамәңа ләмәтман хўр вўты, увәс мир сыр-сыр летутәтлеты, епләң ванши шай яныщты, щәлтә ешләдн хәнты па вухаль мирңән йис па йилуп щирн тунты, турн, сухты, нәй сух эвәлт ай пурмәсые верты, акань әнтты рәхәс. Ши тумпийн әрашты ех пәта шуши мир кәсупсәт ванлтәсийт. Тынщәң сўва эвәлт, әхәд шәпи навәрты, юх сўв талты па па кәсупсийн кәсты кашәң хәннехә веритәс.

Ши тумпийн мойңа юхтум мир пәта немасыя нюки хот рәпитәс. Тәта сыр-сыр әмәщ увәс мир нумсәң юнтугәт альсыйт па щитн юнтты вера хушсы. Щит «Кәт вуя», «Щол», «Туслы» нумсәң юнтугәт. Ипўляң тәта «Йилпи рәпата» немпи тынесты ләпка рәпитәс. Вантә, ешләдн верум йилуп ол юнтугәт па па ай шуши мир

пурмәсыет тунты, вўды сух па нәй сух эвәлт верты муй олупн хәншты па щив вухие унтасн мәты.

И хәтләтн «Луи сам» («Увәс мўв») немпи вошәң вухаль арәң-якәң неңиет пида вәйтәнтупсы вәс. Вәйтәнтупсийн вухаль имет «Луи сам» олаңән айкел тәсәт па вухаль мир йис па ушхўль арәт па якәт ванлтәсәт.

Әмәщ па йм, хуты тәм тәлн шуши мир нюки хотәт тумпийн киргиз мир вәдты-холты хот омәссы. Юрта лыпия луңман киргизской вәлупсы олаңән уша павәтты рәхәс: ләмәтты сухәт, йис пурмәсәт вантты па лыв летутләтлеты рәхәс.

Тәм йилуп 2024-мит ол постаты хәтләтн щикўш ищки вотәң тәрүм вәс, тәп Ёмвошев луваттийн кашәң тәхийн юнтәң па әрашты хәрәт рәпитсәт. Ши пәта арсыр вошәт, кәртәт эвәлт рўтыщаты кеши мойңа юхтум хуягәт, алпа, әмща па амтәңа Йилуп 2024-мит ол постәсәт.

Путәр хәншәс:

Ирина Самсонова

Киргиз хот кәща не Ищки ики па Лоньщәң эви пида

Тәса ёнтәсты не

Тәм йисн тәса ёнтәсты па верәнтты хәнтэт леваса ищипа ән веритлән вәйтты. Щи пәта тәмхәтл тәс юл ёнтты не Раиса Петровна Загородняя (эви опрац немл, Рябчикова) олҔән айкел хәншты вўтьщәлум.

Тәм пўш, вәйт дор тылҔәщ юхи хәщум хәтләтн, Сўмәтвош 430-мит ола ювум ёмәңхәтл постәсы. Щи пурайн рәпатаём щирн яңхсум па арсыр хәннехуятәт пила вәйтантыйдсум па путремәсум. Ёмәңхәтл ләщәтум хәтләтн, вантә, ищипа арсыр айшәк кәртәт па вәншәк вошәт эвәлт хәйт-неңәт ийха әктәщийдсәт, сыр-сыр ләтутәң-пурмәсәң ванлтупсәт пўншсәт, тынессәт муй дәтәссәт, иса лыв ёшңәлалн тәса па хурамәңа верум ләмәтсухәт ийха юхтум мирәт едпийн ванлтәсәт па ел тынысәт.

Мосл лупты, хути тәмхәтл Раиса Петровна юдн рўтьшуман пенсияйн сема питум па айтелн енмум Пәкәр кәртәлн Сўмәтвош районәлн вәл.

Вәлупсы хўватн шуши мирәт культура, якты-ариты па сыр-сыр хәнты ләмәтсухәт ёнтты муй пурмәсәт верты тәхетн вәс па рәпитәс. Сырыя лўв Нуви сәңхум вошн увәс ёхлўв вәлупсы щирәт тәты тәхийн рәпата тәйс. Әхәтшәк па Сўмәтвош район шуши мирәт хот йитн кәщяя вәс па ищиты шеңк сәмәңа хәнты па вухаль мирңән якты-ариты,

▲ Р.П. Загородняя

йис пурмәс муй ёнтәсты верәта катләсыйлман, кашәң ай па вән вер тәса ләщәтәс.

Муй щирн лўв хәнты мир культура хуца рәпитәс, лўвел ин иньщәссем.

Раиса Петровна, мәта ол вўш эвәлт увәс культура тәхетн рәпитәсән?

► Иса 1990-мит ол вўш эвәлт Нуви сәңхум районәв хуца «Мойпәр як» немуп якты-ариты тәхи Семён Иванович Юхлымов ләщәтәс. Мўң щив па яңхсўв. Мосты пурайн, вантә, хәнты арәт арисўв, не якәт тәса яксўв.

Щи тәхийн араттелн 10 хәннехә вәс: нял хә па хәт не. Хәйт па ар пеләк иса луңәлтуп якты-ариты щирәт арсыр мирәт едпийн хурамәңа тәсәт, мўң – әл хәнты неңәт – якәт яксўв па вәлты-холты щирлўв олҔән арәт арисўв. Сыр-сыр ай кәртәта па вәншәк вошәта мўң Югра мўвев луватн иса щи яңхсўв. Еша әхәтшәк па Пулңавәт воша Ямал мўва тәтәдьясыюв, хута мўң верум «Мойпәр

▲ Лўв ёнтум хәнты нәй сәхңән

як» немуп тәхев ищиты арсыр увәс мир ёхлўв кўтн якты-ариты хотәт хурасәңа ванлтәс. ЩәлҔа Ас хәлты тылҔәщ олҔә хәтләтн 1993-мит олн мет олҔә пўш па хон пелка вохсыюв. Щи олҔәтн «Мойпәр як» тәхев Перник немуп воша Болгария мўва яңхәс па арсыр мирәт едпийн якты-ариты хот ванлтәс. Россия па сыр-сыр хон пелкәт эвәлт славянәта вәлты мирәт, вантә, щив әктәщийлты веритсәт. Мўң па щи пәта вохсыюв, хути «Мойпәр якәң» якты-ариты тәхевн хә ёхлўв луңәлтуп як щирәт альтая кўтәтн хулыева тунты венш хурасәт тәйсәт.

Болгарәт, вантә, щи олҔәтн «Ләп хәнятум веншәң ёмәңхәтл» пориләсәт.

Шеңк яма па сәмәңа мўң хәнты яклўв-арлўв арсыр мирн уша версыйт.

Нәң ар ол мәр сыр-сыр хәнты ләмәтсухәт ёнтлән па арсыр пурмәсәт тўңщирәңа па әмщә ләщәтлән, щи вер олҔән мәтты айкел еша тўва?

► Ёнтәсты вер – щит, вантә, ма мет сәмәңа айтелн тәйты верем. Әңкем катра пурайн етна пелка иса ёнтәсәс. Ма ищиты лўв пўңләлн омәссум па мулты ёнтсум. Ищиты лўв эвәлтәда вантсум, муй щирн вәнт вой сухәт ләпта тәнәлты па муйсәр сух эвәлт муй ёнттыя. Тәта вўтьщәлум лупты, хути Сўмәтвош район шуши мирәт хот йитн хәлумкем ол мәр ма ёшңәламан ёнтум па тәса верум соткем арсыр хәнты не ләмәтсухәт па пурмәсыет ванлтупсы щирн тәйлийт. Щит иса хәншийн эвтум нәй сәхәт, не ёрнасәт, посәт, нирәт, панне па сорт сух эвәлт ёнтум хирыет, тўтщәңәт, сәк эвәлт кәртум тўрлопсәт, сыр-сыр ай пурмәсәт. Тәм ол вухаль неңәт тәйты нәй сәх па ёнтсум. Щитем ёнттыя еша кеншәк вәс, вантә, хәнты неңәт нәй сәх хуца аршәк хәнши эвәттыя мосл. Щи пәта хәнты не ләмәтсухәт хурамәңа па шеңк тәщәңа кашәң пўш вантәсләт.

Путәр хәншәс:
Владимир Енов

Хурасӑң финно-угорской эвет кӑссӑт

Кӑсупсийн кӑсум эвет худыева мойдӑсийт

Ёмвошн ван хӑтлуп тыдӑщ 14-16-мит хӑтлӑтн «Финно-угорский вектор в креативной экономике» немпи III-мит мирхот вӑс. Ищи артӑн «Мисс студенчества Финно-Угрии – 2023» X-мит кӑсупсы верӑнтсы. Тӑмӑщ ӑктупсы округ Югра кӑща ёх па финно-угорской университетӑт Ассоциация яха пилтӑщман лӑщӑтсӑт.

Тӑм эвет худыева вӑндтыйлды айдат ёх, дыв тыв Ассоциация финно-угорской университетӑт мухты китсайт, вӑлды мӑвладн тӑм эвет нух питсӑт. Тӑм пӑш «Мисс студенчества Финно-Угрии» нем ёша павӑтты пӑта Ёмвоша яртыӑң вӑндтыйлды эви Югра,

Ямал, Коми, Удмуртия, Мордовия па Марий Эл мӑвӑт эвӑлт юхӑтсӑт.

Финно-угорской мир эвет сыр-сыр кӑсупсӑт тӑйсӑт, дыв путӑртсӑт, ясӑт, арисӑт па йис ёхлад лӑмӑтлӑты хурасуп лӑмӑтсухн мир ещӑлт шӑшийлсӑт, щит йис ёхлад

тӑюм пурмӑсӑт вандтӑты пӑта. Хӑлум хӑтл мӑр щи кӑсупсы мӑнӑс, щи мӑр арсыр верӑт эвет верӑнтсӑт, арсыр пищӑт эвет вандтӑсӑт, муй вӑрн мир ещӑлт путӑртты, муй вӑрн мир ещӑлт ван сӑхумн шӑшты. Эвет мирел йис вӑлупсы олдӑнн путӑртсӑт, мирел йис верӑт вандтӑсӑт.

Кӑсупсы етшум юпийн «Мисс студенчества Финно-Угрии – 2023» нем Полина Антонова ёша павтӑс, лӑв Н.П. Огарев немуп Мордовской университет хуца вӑндтыйл. «Вице-мисс Финно-Угрии – 2023» немн Татьяна Седрисева мӑсы, лӑв Питирим Сорокин немуп Сыктывкарской университетн вӑндтыйл. Мӑң Югра мӑвев эвӑлт тӑм кӑсупсийн Югорской университет хуца «Журналистика» кимӑт курсӑн

вӑндтыйлды эви Ангелина Вахрушева вӑс. Лӑв «Мисс хранительница традиций» нем ёша павтӑс.

Тӑм кӑсупсы етшум юпийн гала-концерт хуца Югра кӑща лӑңкӑр не Елена Шумакова ясӑң вӑс:

» Тӑмхӑтл немӑсыя ёмӑң хӑтл, мӑңева вера ӑмӑщ тӑмӑщ кӑсупсы пела вантты вӑс, мӑта ут Ассоциация финно-угорской университет кашӑң ол верӑнтыйл. Ма ин ям вӑща ясӑң щи мира китлум па луплум, дыв вера мосты верӑт верлӑт, йис вӑлупсы, йис щирӑт шавиман тӑйлӑт. Кашӑң мир дыв йис верлӑд яма па така тӑйты ки питлӑт, щирн па мӑв мир пела, пащир вӑлупсийн вӑлды мир пела ищи ям нумӑсн, ям сӑмн вантты питлӑт. Мӑң мӑвевн увӑс мирев йис вӑлупсы, хӑнты па вухаль мирев йис верӑт мет вана тӑйты мосл. Лӑв тӑм мӑвн йистелн вӑсӑт па ин вӑлдӑт, мӑвел-йиңкел, пилӑ вӑлтӑл нӑпӑт и сӑмн вӑсӑт. Мӑвев-йиңкел пилӑ елды щиты ки вӑлды питлӑв, щирн па мир пела ищи сӑмӑна вантты питлӑв. Йис вӑлупсӑт, йис мирев так нумсӑт тӑм хӑтлӑтн ищи елды тӑты мосл, щирн вӑлупсы дыв рӑв ӑн шӑкӑл. Ван ям вӑща ясӑң ма тӑм кӑсум эвета луплум, нын ям нумӑсн, ям сӑмн вӑлдӑты, йис верӑт нын мухтана елды мӑнлӑт. Тӑм хӑтл йис ёхлӑв нумсӑт, йис ёхлӑв верӑт нын вана тӑйлӑты па елды тӑты питлӑты.

Жюри кӑща не Вера Кондратьева ищи ям вӑща ясӑң кӑсум эвета лупӑс. Лӑв ясӑлн, айлат ёх ӑрн, айлат ёх кӑсн увӑс мирев верӑт тӑм нуви хӑтлӑн па елды вӑлды питлӑт.

Ангелина Вахрушева

Путӑр хӑншӑс:
Пётр Молданов

Ариты вер пелы сәмәң хәнты ими

Ван хәтлуп тыләш 22-мит хәтлән хәнты ими Валентина Елисеевна Швецова (Ерныхова) 65 ода йис. Юхи хәшум олатн лүв Ёмвошн вәл па «Ёмвош ёх» ариты тәхия яңхәл, арәт хәншәл. Тәм ванән ма лүв пиләла путәртсум, арсыр верәт олаңән иньщәссем.

▲ В.Е. Швецовайн хәншум ар арилүв

Валентина Амня кәртән сема питәс, Ерныховәт рәт эвәлт йил. Елисей Михайлович Ерныхов ащел Вулаң Отечественной лалын даясәс, юхлы керләс. Дәль юпийн Амня кәртән Пелагея Егоровна Тарлина пида вәйтаныләс, мой версәңән. Лыв семьяедн нивд няврәм сема питсәт, тәп хәлум пушхидал ай пурайн әнтәма йисәт.

Ащел тәл пурайн вүды тащ дәвәлман вәс, лүңән хүд велпәсләты пәта Аса яңхсәт. Аңкел вухсәр вошн войт лапәтман рәпитәс.

Ашкола мәнум пура вәнты ай Валя рүщ ясәң, ән тәйс, нәмдәлэ:

» Ипүш Лариса дәйңем ампән пуремәсы, веншәл нюр кәлы. Мин пәльница я мәнсумн. Лүв щәта хәйсы. Ай тохтур не мәнәм иньщәсл: «Ты дорогу найдешь», ма юхлы лупсум: «Найдешь». Юхи юхәтсум па аңкел елпийн ишкашлуд, хуты ма рүщ ясәң тәйлуд, ай тохтур не иньщәсәс: «Дорогу найдешь?», ма юхлы лупсум: «Найдешь». Аңкел няхман лупл: «Найду лупты мосәс». Ци юпийн ма ар пүш найду ясәң путәртты питсум».

Мүң семьяев пида Ас хонәңән вәсүв, щи пурайн ашкола янврәмәт ака́тты ёх юхәтсәт. Ци ёх күтн Екатерина Максимовна Лозямова вәс. Лүв лупл: «Валяен ашкола я тәтыяты мосл». Аңкел юхлы лупл, хуты ма худна ай, еша юдн ат вәл, щив мәнлуд па холдәты питлуд. Ма аңкелма луплуд: «Антә, холдәты ән питлуд, еслә мәнәм, ма щи ашкола я мәнлуд. Әхәт интерната тәсыюм, иса әмәщ интернатн яңхты, сухәтн па ашкольной формайн мәсыюм. Мәнәма интернат сухәт ән мәстәсәт, щирн ма сухдам вәйтсәдам па ләмәтсәдам. Щәлта вәнләтәты не лупәс, хуты ән рәхл щи сухәтн яңхты. Щикүш лавәрт вәс, тәп хуты верты. Щиты ай пураём мәнәс.

Ашкола юпийн хәлум Валя, щит Хаймазова Валя, Тасьманова Валя па Ерныхова Валя Тәпәлвоша мәнсәт, щиты путәртәл:

» Щив юхәтмевн училища кәншты питсүв. Вош хүват шәшлүв, иньщәслүв, немүлт хуят ән путәртәл. Щәлта айлат эвет шиваләсүв. Лыв мүнцев иньщәсләт: «Нын мүн

эвилүв», мүн юхлы: «Антә». Щәлта иньщәссәт: «Эвет, нын Владимирской область Вязники воша мәнты ләңхалды? Щәта вән щәшкан верты тәхи вәл, 350 щурәс шойт тыләш вух еша вүты питләты. Нынан тәрум пәта щив тәллүв.

Щит 1977-мит олд вәс. Щив юхәтсәт, Валентина Ерныхова цех хуца проборщица я рәпитты олңитәс, кимит Валяел льнокомбинат хуца, хәлмит Валяел мотульной комбинат хуца рәпитты питсәт. Олд мәнум юпийн хәс хуят эвәлт тәп кәт хуят, Валя Ерныхова па Валя Тасьманова хәщсәңән. Валя Хаймазова юхи мәнәс.

1979-мит олд Валентина Елисеевна ищи юхи керләс. Тәта аңкел-ащел катра хотн вәс па Касум кәртән ентәсты тәхийн рәпитәс, кашәң хәтл, Амня юхан шәпи хопн тывелт-тухелт яңхиләс. Ипүш кәртәң кәщя Николай Филиппов эвәлт йилуп хот вохәс. Лүв юхлы лупәс, хуты хот әнтәм. Щирн Валентина нумәс верәс Нуви сәңхум воша мәнты. Щәта рүтыщәты

мәнты вәнты линейно-производственной управление хуца щи тәхи лавәлды неңа рәпитәс. Щәта икия мәнәс. Владимир Александрович Швецов икел пида кәт эви Олеса па Нина енмәлсәңән. Ин хәлум хилнеңләл енмәлды нәтл.

Валентина Елисеевна лупәс, пенсия я мәнмалн хәнты вәлупсыя керләс – Нуви сәңхум вошн культура хота яңхман ентты, тыйты, рәт ясәңән арәт хәншты па ариты питәс. 2011-мит олд «Екрәт хүват» па «Вет пухийем олаңәң ар» арәң хәншәс. Ци юпийн па арәт хәншты нумәс верәс.

2016-мит олд Ёмвошн «Хәтл хүват вәлды мир» вән емәңхәтлән В.Е. Швецова олаңмит степень лауреата йис. Елды Ангелина хилнеңәл пида Хәнты-Мушийн «Ван рәтәт» фестивалн арисәңән.

Ям арат олд юхлы Ёмвоша вәлды юхтәс. Тәта «Ёмвош ёх» ариты тәхия яңхты питәс, елды арәт хәншәл па неңәт пида арийл.

Тәм ванән ям айкел юхтәс – Валентина Елисеевна Швецова (Ерныхова) «Мастер фольклора» нем холумтәс.

Ешәк Валентина Елисеевна, нәң нәптән 65 ода ювемәс! Нәң Амня кәртән сема питсән, тәлта әшен-пәнтән елды тәсэн, щи кәртыең иса пурайн нәмман тәйлән. Тәрум Ащи партум щирн тәм щиренән нәң елды түң әш хүват шәша, яма, тумтака вәда, елды ищимәщ хурамәң арәт хәнша!

Путәр хәншәс:
Людмила Гурьева

Неттинӑт рӑт ӗх

^ Неттинӑт рӑт ӗх «Торум Маа» тӑхийн ӑктӑщӑт

Ван хӑтлуп тылӑшн «Торум Маа» тӑхийн эмӑщ вӑйтантупсы вӑс. Щӑта Неттинӑт рӑт ӗх олаӑн ванлтупсы пӑншы. Щи вӑйтантупсыя Нуви сӑнхум, Сӑмӑтвош районӑт, Советской вош, Полнавӑт, Тӑк кӑртӑт эвӑлт хӑннехуятӑт юхтыйлсӑт. Лыв хулыева Неттин рӑт эвӑлт ӑерлӑл тӑлӑт.

Вӑйтантупсы олӑит-тын музей кӑща не Людмила Алфӑрова мойӑ хуятӑта вӑща ясаӑ, пуртӑртӑс. Лӑв лупӑс:

» Тӑмхӑтл мӑн Югра мӑвев йис верӑт елды хӑншлӑв. Тӑмӑщ вӑн рӑт ӑер хӑсмит пӑш мӑн хуше-ва пӑншлы. Вӑн пӑмӑщипа ясаӑ луплуп щи ӗха, хуйтат тӑм вулаӑ па мосты рӑпата тӑлӑт, музейн рӑпитты хуятӑта, рӑт ӑерӑт ӑкӑтты па хӑншты ӗха. Тӑмхӑтл мӑн Неттин рӑт ӑерӑт олаӑн пуртӑртты питлӑв. Пӑмӑщипа, хуты нын тыв Ӓвоша юхӑтсӑты па щимӑщ

хурамӑн ӑнтум па верум пурмӑсӑт тыв тӑсты.

«Торум Маа» тӑхийн рӑпитты не Наталья Краснопеева вошӑт па кӑртӑт хӑват яӑхӑс, рӑтлӑл пилӑ вӑйтантылӑс па щи рӑт ӑерлӑл яха ӑкӑтсӑлӑ. Лӑв Тӑпӑл вош, Сӑмӑтвош, Ӓвош, ФСБ архивӑт хуши Неттинӑт олаӑн айт кӑншӑс. Иса, лӑлн рӑт ӑерлӑл яха ӑкӑтты, хӑс тӑл мӑнӑс. Лӑв лупӑс, хуты Тӑк кӑртӑн хуятӑт шеӑк яма нӑтсӑт, учителят, Неттинӑт хотӑн ӗх. Ӓшколайн 2000-мит олаӑтн немасыя щимӑщ вер тывӑс, хӑн нявремӑт

рӑт ӑерлӑл олаӑн уша версӑт. Рӑтлӑл олаӑн ӑнкилӑл-ащилӑл эвӑлт уша павӑтсӑт, непека хӑншсӑт. Тӑм вер Неттинӑт рӑт ӑер уша верты пӑта ищи яма нӑтӑс.

Тӑм вӑйтантупсыин З.А. Новьюхова, Л.В. Туполева, А.В. Чупрова рӑт ӑерлӑл олаӑн айт тӑсӑт. Лыв хулыева Неттинӑт эвӑлт рӑтлӑл йилӑт па кашӑн не лӑв рӑтлӑл олаӑн ар вер уша павтӑс.

Антонина Васильевна Чупрова тӑм вӑйтантупсыин вӑн опрашл олаӑн йис пуртӑр пуртӑртӑс.

» Неттинӑт рӑт мет йисӑн рӑта вӑл. Тӑм пуртӑр мӑнема ӑнкем Дарья Ильинична Неттина пуртӑртылӑс. Лӑв 1935-мит олн Катра Тӑкн сема питӑс. Лӑв па тӑм пуртӑр вӑн аӑкаӑкем Мария Ивановна Неттина эвӑлт хӑлсӑлӑ. Вӑн аӑкаӑкем 1849-1851-мит олаӑтн сема питмӑл.

Хӑв катра йисн и кӑрта атурм кӑши-мӑш юхтӑс па хӑннехуятӑт ӑнтӑма

йиты питсӑт. Кӑртӑн тӑп кӑт хуят хӑщӑс: и ики па и ими. Икеӑа-имеӑа дын вӑсӑн муй ӑнтӑ, ин хуйн вӑлы, тӑп еша вӑс дын пух ӗша павӑтсӑнӑн. Ин пухӑн пуньхиман тӑйсӑнӑн. Айлтыева пухӑн ӑнмӑс па нӑтты лувата щи йис, ӑнкела-ащела нӑтты питӑс. Вӑна йис, ими тӑс. Хулща лӑв ими вӑс, хуйн вӑлы, щи олаӑн немӑлт пуртӑр ӑнтӑм. Хӑв тӑл дын яха вӑсӑн, ар няврем тӑйсӑнӑн. Хӑн ики ӑнтӑма йис, лӑв Катра Тӑк нӑм пелӑкн шависы па ӑхӑт хун пелкӑл пӑнӑлн нохӑр юх ӑнмӑс. Еша вӑс вотн нохӑр юх тӑй шӑкатсы па ил ӑн рӑкнӑс щиты тӑиты хӑщӑс. Щи тӑхи мухты мӑнтыин, вантлӑн, нюр ики мил лӑмӑтман лӑль. 1860-мит олаӑтн щи нохӑр юх вӑн аӑкаӑкемн вантум, ӑхӑт ил питмӑл. Ин ушаӑа, хута щи тӑхи вӑс, ӑн вӑлӑв, ӑнкемн хӑнты щи тӑхи ванлтӑсы па пура-пураин щив яӑххийлӑв, – ясаӑ тӑс Антонина Васильевна.

Людмила Васильевна Туполева ищи рӑтлӑл олаӑн пуртӑртӑс. Лӑв рӑтл вӑн аӑщӑщел Дорофей Иванович Неттин эвӑлт йил, тӑм ики ар няврем тӑйс, Вулаӑ даӑь пурайн пухлӑл дӑлясты тӑсыйт. Итӑх ӑхлӑл даӑь хӑрн пӑрсӑт, итӑх хуятлӑл юхи юхӑтсӑт. Людмила Васильевна аӑщӑщел Иван Дорофеевич Неттин юхи юхтӑс па хӑв ӑн вӑс, даӑьн мӑшмӑлсы па сора ӑнтӑма йис. Лӑв эвӑлтӑда нявремӑт хӑщсӑт, щиты елды рӑтӑл щи мӑнӑс.

Зоя Абрамовна Новьюхова ищи тӑм вӑйтантупсыин вӑс па Неттин рӑт ӑерлӑл олаӑн пуртӑртӑс. Лӑв мӑнева пицма па лӑнӑтты ар хӑншӑс. Елды лӑв пуртӑрл лӑнӑтаты.

Пуртӑр хӑншӑс:
Надежда Вах

^ А.В. Чупрова. Н. Вах верум хурӑн

Хосум куртӑң рутыйлау

8-мит хӑтлаң ван хӑтлӑп тылашн Ёмвошн «Торум-Маа» хӑщи Хосум курт элты мӑнӑм ёх вуйтантыйлса́т па вуса́т. Щи елпийн ар рупитсӑв, Хосум куртӑн вулӑм Неттин ёх рут лэр нӑх лэщӑтсӑв, йис вӑш эвӑлт рутлау лэрамтсӑв па нӑх нэпека хӑншсӑв.

Нивл хӑннэху вулӑм йис (8 поколений) вуйтсӑв. Вантэ, пирӑщ ёхлӑв вул-мел пӑрайн, тухӑл верӑт ант иньщӑссӑв. Ин, хун дыв антумӑт, нӑмсӑн ёхтылдыау: «А муя па мӑң тӑм вер, тум вер пирӑщ ёхлӑв элты ант лэрамтсэв!»

Щирн щи тӑмӑщ рут лэрӑт верты мосл. Муң па, вун ёх, ипӑша хун вӑлдӑв! Хӑнты, мосӑң, мӑтты энӑмты хӑннэху рутлал олаңӑн нумӑлмийл, вун опрашдал вуйтты лӑңхамӑл. Щи пӑрайн щи ин мӑң верты нэпеклау мосмӑтлӑт. Щиты ки вер питл, щит яна щи, ям вер мӑң юпевн хӑщты ёхлӑва версӑв.

Вун пумащипа ясаң яс-тӑлӑм Наталья Евгеньевна Краснопеёвая, лӑв вӑянтӑс тӑмӑщ лавӑрт вер нӑх лэщӑтты. Вун пумащипа ясаң Людмила Александровна Алфёрова, Раиса Германовна Решетниковая ястӑлӑм хӑнты верлау елды тӑтӑт вӑраңӑн.

Вун пумащипа яс-тӑлӑм «Торум-Маа» хӑщи рупитты ёхлала, хӑй нӑтӑс тӑм вун па ям вер тӑңшираңа верты. Вун пумащипа ястӑлӑм Антонина Васильевна Чупровая па Людмила Васильевна Туполева ям хӑрамӑң пӑрма́с вы-ставкая тӑвмӑн вӑраңӑн. Мосл ястӑты, Ёмвош элты ищи ар хӑят ёхтылса́т, яма пӑтӑртсӑт рутлал олаңӑн.

Дыведа ищи вун пумащипа!

Ёхи хӑщӑм ясӑем яс-тӑлӑм. Ин Хосум курт элты мӑнӑм ёх мӑң мӑвевн, мӑң хонэвн ар тӑхайн вулӑт: Дальний Восток вӑш эвӑлт Санкт-Петербург вунты. Вун вошӑтн, ай куртӑтн, ар мӑвӑтн иса рутлау вулӑт. Ростов-на-Дону, Казань, Тюмень, Югра па Ямал ар вошӑтн.

Щи тумпи па йира вул-ты хонӑтн Хосум курт эл-ты мӑнӑм ёх вулӑт: щит Америкайн, Украинайн, Турцияйн. Йи хӑннэху эвӑлт (мет вун опрашчев ики – Николай) мӑң рутэв мӑна́с. Елды педы па яма рут лэрэв ат мӑнл, рут-лау тумтака ат вулӑт, опрашдал ал ёрӑмӑлӑт. Ояңа-пищӑна ат вулӑт, Турӑм Ащийн ат шавилайт!

* * *

Хосум куртӑң рутыйлау,
Хосум куртӑң сырыйлау,
Ищки тӑл ван хӑтлӑп
тылашн
Ар мӑв элты вун Ёмвоша
И нӑмӑс верман
ёхтылса́в.

Щӑта яха вуйтантыйлсӑв,
Яха щӑта
омсылыялсӑв.
Опраш рутлау
нумӑлмыялсӑв,
Ар ям пӑтӑр
ёхлӑв олаңӑн
Щӑта пугӑртсӑв,
щӑта хӑлсӑв.

Яна, умща верлау
манса́т,

Неттинӑт ёх рӑт лӑрдал вантӑт

З.А. Новыхова. Н. Вах верум хурӑн

Сора ищки хӑтлӑв мӑна́с
Етна пелка сора щи йис.
Ай пушихлау
йис верӑт олаңӑн
Щи пӑрайн оша версӑт,
Ар верӑт хулса́т,
нӑмса пӑнсӑт.
Ма щирӑмн,
щит ям вер щи:
«Рутлау-сырлау нӑх
кӑншты щир
Рут лэр верты-хӑншты
вер».
Хунты, мосӑң, мӑтты хӑтл
Мӑң юпевн хӑщты мирӑв
Нӑмсӑн ёхӑтла:
«Йис рутӑм хота,
Хӑв пӑрайн хольща вус,

Хота энмӑс, муй лӑв лӑс?
Рупитты, алпа,
ищи хошӑс!
Муйсӑр пӑрма́с верты
лаңхас?»
Щиты питл ки –
шенӑ щи ям:
«Яна, алпа,
ям вер версӑв,
Рутлау-сырлау нӑх
кӑншсӑв-хӑншсӑв
Па щи верлау ай ёха
хӑйсӑв!».

Тӑк хӑнтӑт путрупсийн
хӑншӑс:
Зоя Новыхова

▲ В.Ф. Савельева

Лүв ши олаңан пу-
гартал:

» Ёмвош вэнтэ тўтаң хопн хэлум хатл ши мәнсүв. Аңкемн пәнән ветхушьяң шойт арат вухн, сорум па сулаң хўлн, хўл вуйн па няньн, шайн ма́саюм. Ям щирн вэсүв па дедды аң омэссүв. Щив юхатсүв, вэндтаты тэхийн вўсаюв па юхлы Сўматвоша кердэсүв. Сўсн па вэндтыйлды Ёмвоша мәнсүв. Ин олаң тал вэндтыйлдемн Ёмвош эвэлт лухн студент ёх пида Шапша кэрта шэшийдсүв, щата 1937-мит олн велум хуятат пата кев хурас вэс, ши тэхн мўң вэндтыйлды училищаев вантман тайса. Щата кэртан и ат хэлсүв, етнхот версүв, ма ханты ясаңан путар путартсум.

Кимит лўң Ставропольской крайстройотряд пида нўм мўва яңхсум. Щата вантсум, муй щирн яблока юхат па арсыр дэты утат енумдэ. Щив арсыр мўв эвэлт айлат ёх юхатсат колхозата па совхозата нётты пата. Щата лўң пура яма рэпитсүв па рўтьщасүв. Хэлмит лўң па практика щирн Игрим воша рэпитты яңхсум. Щата мәнэм тўңшираңа вэс, нядмит лўңан па щив рэпитты практика мәнсум. Хэн вэндтыйлды

Рэт мўвем каркам не

Ханты не Валентина Филипповна Савельева (Отшамова) Сўматвошн вэл. Лўв ай кер тылащ 12-мит хатлан 1957-мит олн сема питас. Няд класс вэнтэ Тэк кэртан вэндтылас. Ащел па аңкел Тэк кэртан хот дэтсат, дэлн эван пида вананшак вэлты. Ёхат 5-8-мит классатн Устрём кэртан вэндтылас. Ин ашкола юпийн и луват эвилал, пида Ёмвоша ай леккара вэндтыйлды мәнсат.

▲ «Медики» совет ёх ёмәнхатл пурайн

етшуптасум, Игрим воша дэщатыйдсум мәнты. Юхатмемн ши пурайн щив ай леккар аң мосас. Щирн хэн Сўматвоша юхатсум, Вўтвоша китсаюм рэпитты. Катдем тал щата вэсум па рэпитсум. Эмаш щата вэс, ар айлат ёх рэпитман вэс, сора икия мәнсум. Волгоград воша, икем мўва тэтьлясаюм, щата еша вэсмән па юхлы ма мўвема йисмән.

Валентина Филипповна путартас, ёхат Пэкар кэртан рэпитты питмал пурайн щата вэлты пираш имет иса ям пэмащипа ястэлдэ. Маттэ, дэлясты вер вэлум пурайн лўв ащел кэрт ханнехуятата нётмал. Хўл велпэс эвэлт юхатл, етна

пелакн иса шэкащман вэлты хуята хўл, нюхи тэл па мал, щиты ши пурайн ши вэсат. Лўв ки антэм вэс, мир дэль пурайн дэлды вэсат, шеңк атум вер ши пурайн вэс.

Ма иньщассем, айлат пурайн ям, эмаш вер тайсат муй антэ. В.Ф. Савельева ястас:

» Ши айлат пурайн мет уяң, ям пура вэс. Мўң юнтман аңкева довн турн тэты нётсүв. Нядмит классан дэхаслам пида пираш не дов кирсүв па нащам ким тэтьлясүв, кат пўш йиңк тэты яңхсүв. Ёхат па дов шаншан хатэтьлясүв, мисат па доват йиңкән яньщдтаты нык умлепа тэтьляслўв. Етна

пелакн па хатэтьлясүв, нык юхана реп верман тайсүв. Па арсыр юнтты вер талн ши пурайн тайсүв. Хэн еша вэна йисүв, нивл классан рэпатая колхоз пиркатая яңхсүв, турн сэварсүв, турн пайт эвалдсүв, тўт юх акатсүв. Ёртаң хатлэти вэнта воньшумут акатты яңхсүв, ям хатл пурайн колхозн рэпитсүв.

Валентина Филипповна хэт няврем енмэлтас, ветхушьяң хилы тайл, нявремдала па хилыдала нётл. Юлн аң омасл, каркам не, ипўша верат тайл, «Медики» ветеран хотн лўв волонтера вэл. Ван вэлты кэртата мойна яңхлэ, вэн хуята па няврема мосты пурмасат акатлэ. Ши щирн па нётлэ, ин дэлясты ёх пата мосты пурмасат акатлэ па китлэ. Лўв сэвл, ёнтасл па ар ям вер верл. Ин СВО ёх лывела, Сўматвош имета, ям пэмащипа ясаң нёттел щирн китсат.

Ешак Валентина Филипповна! Ма нэңена па нэң пилэна рэпитты неңлана тэм йилпа юхатты ол пида арсыр ям вўща яснат китлум па шеңк ланхалум, дэлн ищиты талда ешн па талда кўрн елды ат вэсты, кашан рэпата вер тўңшираңа, тэса версаты. Ар уй па амтаң вер йилпа юхатты олн!

Путар ханшас:
Светлана Новыхова

1913-мит олн ван хэтлуп тылҔащ 25-митн Согом кэртэн Ёмвош районэн Николай Иванович Терёшкин сема питэс. Николай Иванович – олҔаңмит ханты учёной, лүв мүн, ханты ясцев олҔаңан мет ар нумсаң, непек ханшты питэс.

^ Н.И. Терёшкин

Коля ая вэдмал, пурайн, и щурас ярсот хэлүмьяңмит олн, ащел вэнта мәнәс па юхи ант юхтас. Кәт ол мәнүм юпийн аңкел ищи вэнта мәнәс па юхи ант керләс. Ай Коля атәлт хотн Паки амп пида хәщәс. Лүв ши пурайн хәлүм ода йис. Еша вәс аңки рәтнайл юхтас па ай пушхие Белогорье кәрта тәсы. Ашколая Коля ветхущяң олн мәнәс. Елды ай пух яма вәндтылтты питәс. Тобольской

Николай Иванович Терёшкин – мет олҔаңмит ханты учёной хә

техникум етшуптас. Ёмвошн педагогической училищайн ищи вәндтылҔас. Елды Поднавәт ашколайн рәпитты питәс. Щәта и ол мәр рәпитас па Ленинград воша Герцен немуп института вәндтылҔыт мәнәс. Великой Отечественной дадьн Николай Иванович Ленинградской фронтан далясәс. И щурас ярсот нйльяң нйл олн Омской госпиталя китса. Щәта ищи рәпитас па елды Ленинград воша керләс. Щәта лүв ими вүс па елды Щарки пух сема питәс. «Институт языкознания Академии наук СССР» тәхийн хәлүмьяң нйл ол рәпитас.

Николай Иванович – филологической наукайт кандидат, мет олҔаң вән

ханты учёной, мет олҔаңан лүв нявремәт вәндтәты пәта киникайт, букварят, учебно-методической пособияйт ханшты питәс. Лүв олҔалн Согом ашколайн рәпитты ех вәндтупсы версәт, хута нух пунсәлал лүв дэщәтум киникайдал па лүв олңелн ханшум непекәт. Тәм олн лүвела 110 тәл дәлн вәс.

Николай Иванович Терёшкин 1986-мит олн тәнлуп тылҔащ 2-мит хәтлән антәма йис. Вәдмал мәр вән научной киникайт дэщәтәс: «Основы финно-угорского языкознания» (1974-мит ол), «Очерки диалектов хантыйского языка» (ваховский диалект) (1961-мит ол), «Словарь восточно-хантыйских диалектов» (1981-мит ол). Лүв ар пүш ханты

кәртәта яңхиләс, ясцел вәйтты ех эвәлт путрәт, арәт, моньщәт ақтәс, па рүщ поэтәт путрәт ханты ясаңа тулмащтәслә.

Ин Ас-угорской институтн Н.И. Терёшкин олҔаңан вәндтупсы пүншса. Щәта Николай Иванович Терёшкинән ханшум арсыр киникайт вәндтәлҔыт. Хән Светлана Даниловна Дядюн Санкт-Петербург воша яңхәс, пухәл Сергей Николаевич Терёшкин киникайт института мойлуптәс. Әмәщ ки нынана, Ас-угорской института научной библиотека хуца юхтаты, лүв ханшум киникайдал вәнтаты па лүңтаты.

Надежда Никитина ханшум айкел ханты ясаңа тулмащтәс:
Светлана Дядюн

Югорск вошн йис мўвев сыйт сащдәт

Ван хәтлуп тылҔащ 10-мит хәтлән Югра мўвев 93 ода йис. Щирн Югорск вошн нарәс юхәтн юнтты ёмәңхәтл верәнтса.

Щәта «Эргин сим» немпи Ас-угорской нарәсты-юнтты тәхи ех вухаль мир нарәсты утн – саңквылтапн (нарәс юхн) – нарәссәт, дыв кәща неңа Екатерина Могуш вәл.

Людмила Волкова мойң ех пәта «Совыр союм» («Шовәр союм») немпи вухаль нарәсты сый юнтәс, щәлдта «Тарый-сыплувийив» («Тор сапл юх») нарәсты утн юнтман «Кук-кук» («Кәк-кәк») вухаль ар арийс.

Нарәсты хә, нарәсты

утәт верты хә Владимир Краснослободцев рүщ нарәсты утәт мойң еха вәндтәс, щитәт лүв верәс. «Крыловидные гусли» нарәсты утн юнтман лүв «Ах вы сени, мои сени» ар арийс.

Дарья Белова тәм вәнән саңквылтапн юнтты вәндтәс, мойң ех олҔаңмит нарәс сыйл хәләнтсәт. Щитумпи лүв вухаль ясаңан «Саңквылтап» немпи стих лүңтәс.

Вухаль ех лупләт: «Ар – щит ям дәхәс, ар ариман

^ Вухаль имет нарәсләт. Н. Костылева китум хур

хәтл сора мәнл, хүв әш вана йил, лавәрт рәпата кена йил, пәләң хәтл етәр хәтла йил».

Надежда Костылева ханшум айкел ханты ясаңа тулмащтәс:

Надежда Рагимова

Кашаң ол Югра мўва арсыр мўвәт па вошәт эвәлт мойңа, мўв-йиңк шәшты-яңхты верн, мосаң, әл рўтыщәты щира ветсот щурәс мултас ех юхәтл. Лывела шуши мир йис верәт, моньщәт, арәт, шўкщәты верәт, увәс ех дөтутәт, ёмәңхәтләт шеңк әмщәт.

«Юты Капияха» вәнт кәртые

Л.С. Коршункова «Подем – поедим» телепередача тәты хә Федерико Арнальди пила

Щи пәта этнотуризм щит мойңа юхтум мир пәта вулаң вер. Лывела әмәщ вәнт шушия муй па вәнт кәрта вүләт лавәлман тайты ех хуща мойңа яңхты па вантты, хутыса йистелдн хәнтәт, вухалят па юрнәт вәлләт, щит яңхты-мәнты рўтыщәты әш мет иньщәслы. Тәмхәтл округевн хәскем вәнт шуши кәрт этнотуризм верәт тўвман рәпитл. Щив кашаң ол 140 щурәс мултас хәннехә мойңа юхтыйлдәт. Югра мўвн ол мәр ям арат сыр-сыр вәйтантупсәт, вәндтәты хәрәт, лўңтупсәт, ёмәңхәтләт дәщәтлйит.

Ма нәмәслум, шуши мир йис верлүв дөрамтты па лавәлман елды тәты, вүләт тайты, вән ехлүв

иты вой-хүл велпәсләты, йис пурмәс верты щира лыв саттелеа вер пўншум па елды тўвум хуятәт мет верәң, апрәң па пәлдтаплы ех.

Шуши мир кўтн имет икилад, иты вўлы тайты верәта вўянтләт. 80 верста Когалым вош эвәлт «Юты Капияха» немпи (щит юрн мир ясаңан альлум тәхи, хәнты ясаңа тулмащәты ки, хәнты хуят юхан питл) вәнт кәрт омәсл. Кәщя тәта и пеләк хәнты, кимит пеләк юрн неңие Людмила Коршункова (эви опращ немл Айваседа) вәл.

Апрәң Людмила хәскем ол «Лукойл – Западная Сибирь» мўв илпийн таш вўты тәхийн рәпитл. Сырыя лүв нумәс верәс

крестьянско-фермерской тәхи пўншты. Вантә, Сәрханл районан ар хуят юкан вўлы таш тайләт. Кашаң вера вўянтты елпийн щи олаңан тәса уша верты мосл. Айлат не ащел Сергей Хомаказович Айваседа вәлмал пурайн тәм верн вера нөтәс. Вәнт кәртән лыв хот, дупас омәссәт, пуслән вар дәщәтсәт. Вүләт Нуви сәңхум районан Вўтвошн дөтсәт. Щиты айкемн вүләт лавәлман щи вәсәт.

Кашаң йилдуп вера вух мосл. Людмила грант вух еша павтыләс. Щи вухие унтасн вўдылад пәта пәшас кәрәтсәт. Щит ищи вән вер. Вантә, мет олаңан вәнтән юх эвәтты, юх карлал нух хупитты па яма воңхты, и тәхия талты па әхәт аңкәл доньщты юпийн юхәт щив павәтты. Щиты вүләт хотәңа йиләт.

Щәлта апрәң неңие нумса юхтәс крестьянско-фермерской тәхи ләп тәхәртты па «Юты капияха» немпи мойңа юхтум ех пәта рўтыщәты тәхи пўншты.

Щиты интәм Л. Коршункова Павел пилыел пила увәс мир вәлупсы вошәң па мойң еха ванл-тәлнән. Ванкўтлы вәнт кәртәла и хәтла вән вошәт эвәлт мойң ех юхтыйлдәт. Лыв пәтәла немасыя программа хәншман вәл.

Вәнт шушия юхәттийн мойң хуятәт сырыя вәшн яма кўшмәлдыйт. Щәлта вүләт вантты, хур вўты, тәл пурайн вўлы әхәлдн хәтәтлйяты щир вәл. Щи юпийн лор хўл катәдты тәдыйт. Щәта әнтә тәп ванл-тәлы, хутыса йис щирн хўл велпәсләты

мосл, кашаң мойңа юхтум хәннехә пән талты, ёңк пәхәлты па хўл мущатты вера ищи вәндтәлы. Щи юпийн катлум хўл эвәлт хошум йиңк кавәртлы па па шуши мир арсыр епләң дөтутәт эвәлт пәсан верлы. Мосл ястәты, хуты «Юты капияха» кәртән йис щирн хәнты кәрн нянь верлы. Мойң мир щи вера кўншемәты ищи веритләт. Щәлта вән епләң, мавәңняняң пәсан дәщәтлы. Щи вер пәта Людмила Паша пилыел пила немасыя юрн хот дәщәтсәңән. Елды шуши мир өращты верәт ванл-тәлдыйт па щитн юнтты муй кәсты вохлдыйт. Шуши мир ләмәтсухәт мойң мира ищи әмәщ. Щит лыв ләмәтты ищи веритләт па арсыр щирн хур вўләт. Лўң пурайн мойңа юхтум ех воньщумут әкәтты щир тайләт. Тәм вер лывела ищи шеңк әмәщ.

Әмәщ, хуты «Юты Капияха» вәнт кәрта «1 канал», «Россия 1», «Пятница», «НТВ» вән телекомпанияйт эвәлт айкеләт дәщәтты неңәтхәйт мойңа юхтыйлсәт.

Щи тумпийн Людмила шуши мир пурмәсәт ванл-тәты веритл, муй щирн кепәл тәнәлты, сәх хурамәт ийяха пўштәты, сәк кәрәтты, пуркайт, топрәт, молщәң па сәх тәса ёнтты вер иса ванл-тәты веритл.

Щиты арсыр мўвәт па вошәт эвәлт мойң мир увәс ех вәлупсы олаңан уша верләт. Хәтл мәр лыв увәс мир вәлупсийн вәл-ләт па епләң шуши мир дөтутн ләпәтлдыйт.

Путәр хәншәс:
Ирина Пословская

Тәм йис Ицки Ики

Ипұш увас N вошн ушхұль вер вэс. Щи олаңан мәнэма Илья лэхсем путартас. Щимашц ушхұль вер, итэх пурайн нэмаслум, йина муй ропах щимашц вер вэс? Тәп Иилуп ол елпийн арсыр эмашц верат вәлдялат – Моньца эвалты мосл!

34 ол луват Илья Савельевич Смирнов – карашц, эраң-шоман, күд түрсыйл тайты хә. Лүв ар ол арсыр епләң нянят верты хотн рәпитас. Кашан рутьщаты пурайл, катна ортсәлэ, и пура лүңан щорса муй па пасыр эмашц тәхета яңхилас. Кимит пурайл ван хатлуп тылашн рутьщас. Итэх вәтаң ех лүвел Ицки Ики ләмәтсухн шивалдасәт.

Эмашц муй Иилуп ол емәңхәтл ешалт Ицки Ики шивалдаты. Щиты щи, тынаң лүңатты хуят, тәп итэх тәхийн итэх щосн щата эмашц верат вәлдялат. Щиты и вошан парк хуша, хута ванан мұң хәев вәл, омашты вәдас хуша рутьщаты Ицки Ики шивалдаты рәхл, хир пида муй антә. Тәп кәм юпийн щата немудт хуят антәм, Ицки Ики матты ки нуви етар хәри дыл шивн вәшийл.

Щиты мутра портал елпийн мутра мұлупсәт лупман Илья Савельевич Ицки Ики иты моньщан мұва питылдас.

Щит хұв моньщан па лоньщан мұв вэс, щата ванкүтды лоньщ питас. Мухадая мұв иса лоньщан вэс. Саман мутраң хә тәп рәпатаенан па юдн вэс. Лоньщи мұвн епләң нянят верты па арсыр мойлупсәт па юнтупсәт верты хотан вәсән.

Илья портал мухты яңхас па юхлы моньщан мұв эвалт саман Ицки Ики иты мойлупсәт пида кердас.

Лоньщи мұвн мутра пирашц ики хот пұңалн

Максим Мешалкин ханшум хур

юнтупсәт па мойлупсәт верты хот вэс. Лүв хотл иса моньщ хот иты вэс. Шухал хушатүтдел. Ванан хураман хәл юх лодь. Моньщан мұв эвалтлэхсәт хәл юх хурамана верты нәтсәт, дыв итэх пурайн Ицки Ики хуши мойна юхтыйлдасәт. Ләхсәт – щит нявремат па вән хуятат, путартты хошты шовриет па даңкиет, вантэ, дыв моньщан мұвн вәлдят, щирн хәннәхә иты путартты хошдәт.

Тәм моньщан мұвн Сева ай пухие вэс. Лүв ванкүтды Ицки Ики эвалт әл мир вәлупсы олаңан иньщасәс. Вантэ, Сева пухие немудт пурайн щи вәлупсыя ән питл.

– Нын хушана мутра ловайт вәлдят? – Сева пухие иньщасәсәлэ.

– Антә, – Ицки Ики юхты лупас.

– Нын хушана епләң маван летутат верты хот вәл?

– Мұң хушева ар щимашц хот вәл.

– Ицки Ики, ма нан пилэна щив яңхты веритлум? Тәп и минутайн? Тәп ит муй кат пұш?

Саман Ицки Ики лүвела лупас:

– Сева, ән веритлан, нан вәлупсэн иши ям.

– Шаль, хуты ма нан вәлупсәна луңты ән веритлум па няхан нявремат пида ән юнтлум.

Щи кәмн Сева аңкелн па ашелн лүв Илья Савельевич ләхсәл мулды верн нәтты вохсыйнан. Лоньщи мұв хәннәхуятат мұң мұвев пелы матты ки телевизор хұват вантсәт па әмашдасәт, щи мурта хураман мұв. Моньщан лоньщи мұв – вән мұв, щата арсыр епләң нянят па мават, юнтупсәт верты хотат вәсәт. Лоньщи мұвн вәлты мир па хуят пелы саманат вәсәт, дыв яма па вешката

рәпитсәт па мұң мұвев пелы вантман аматсәт, хуты тата нявремат дыв ешдадн верум мойлупсәта аматләт.

Иилуп ол емәңхәтл елпийн Ицки Ики Лоньщ Эви пида мойна яңхас па нявремата мойлупсәт мойлдас. Тәм тәд Клавдия Константиновна Лоньщ Эвия вэс, лүв епләң нянят па мават верты тәхийн айләт рәпатнека вэс. Щата Илья Савельевич рәпитас. Тәм тәхи еша па хураспия вэс – итэх рәпатнекат уша версәт, хуты Илья Савельевич итэх пурайн Ицки Икия йил. Клавдия Константиновна кат ол тата рәпитл, па имухты Илья Савельевича мәстас.

Ипұш ицки лоньщан етн Илья Савельевич нявремата мойлупсәт мойлум юпийн юхи шәшас. Роман хотл пұңалн хуят ниңхәрл, вантал, – кәтов лүв хушеда ванамтас.

– Нан кәщаен хута вәл?

Илья Савельевича щи кәтовие шалья йис. Лүв лүвел юхи вүслә па кәшайл кәншты питас. Юхи тәслә, ай ана мис есум йиңк пунас, кәтовл имухты яньшты пиньщас. «Лүв кәшайл кәншты питлөм, ән вәйтлөм ки – ма пидела вәлты питл», – Илья нәмәсл.

(Тәм моньщ елды па газетайн лүңтаты!)

Наталья Мешалкина
Ханты ясаңа тулмащтас:
Людмила Гурьева

Ханты па вухаль арят хэлъантсүв

^ «Ёмвош ёх» ариты неңиет

^ «Луи сам» арәң имет

Югра мўв сема питум хәтл вўраңан па йилуп 2024-мит ол постәты вер едлийн «Югра дьлнуптәты» оса тәхийн әмәщ «БАТЛ» немуп вәйтантупсы версы. «БАТЛ» немпи английской ясаң, хәнты щирн лупты ки, щит кәсупсыя питл.

Щиты ван хәтлуп тыләщ 22-мит хәтлән «Ёмвош ёх» немуп хәнты неңәт па «Луи сам» вухаль неңәт «БАТЛ» вўраңан вәйтантыйдсәт.

Етн пела «Югра дьлнуптәты» оса хотн нюр

ёмәңхәтлән. Иса муй рәхл йилуп ол постәты щира – щит хурамәңа, әня па вудиман ләщәтсы. Ийха әктәщум шуши мирлүв ищиты хурамәңәт: хәнтылүв – хәнты мир ләмәтсухн, вухальлүв – вухаль мир ёрнасәтн.

«Ёмвош ёх» арәң хәнты неңиет – щит А. Зверева, В. Чернова, Р. Головина, В. Швецова, Л. Гурьева, В. Сызарова, И. Аксёнова па кәща Ф. Иштимирова вәсәт.

«Луи сам» ариты вухаль неңәт – щит Т. Мерова, Н. Низамова, Л. Панченко, Е. Хозумова, Ю. Яркина па кәща С. Астапович.

«БАТЛ» немпи кәсупсийн мет арәң ёх пириты щира немасыя артащты хуятәт вохсийт. Щит пе-

^ Арталәты ёх

дагогической наукайт кандидат, нявремәт пәта киникайт хәншты не Е. Нёмысова, вухаль мир учёной, профессор ими Д. Герасимова па киникайт лўңәтты хот кәща ләңкәр не А. Иштимирова-Посохова мет тәс аритыякты неңәт пирисәт. Щи күтн па экономической наукайт профессор, шуши мир вәлупсы кеша арсыр поступсәт верты нётәсум хәнты хә В. Куриков вәс.

Кашәң хәнты па вухаль мирәң арәң неңәт ләпәт

ар мойңа юхтум ёха ванләсәт. Ма щиремн, ләщәтум етнхот вера самәңа па хошма тывәс. Ариты вер сухнум юпийн әктәщум неңәт-хәйт мавәң-лантәң па няняң пәсана омәссәт. Щиты ләхсәңа па әмщә оса верәт тәты арәң неңәт Югра мўв ёмәңхәтл постәты щира па йилуп ол йиты кеша ёмәңхәтл щи постәсәт.

^ А. Зверева «Куренька» як ванләтл

Путәр хәншә: **Ирина Самсонова**

Ханты ясанг
(Хантыйское слово)
№1 (3637), 11.01.2024

Соучредители
Дума, Правительство
Ханты-Мансийского
автономного округа – Югры

Издатель
Департамент внутренней
политики
ХМАО-Югры

Редакция

ВРИО
главного редактора –
Рагимова Н.В.

Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь –
Вах Н.И.

Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г. Ханты-Мансийск,
ул. Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте
www.khanty-yasang.ru

Отпечатано:

ООО «Новости Югры-
Производство» г. Сургут,
ул. Маяковского, 14.

Индексы **04393, 54393**

Тираж **2166** экз.

Заказ **27**

Цена свободная

Газета
зарегистрирована
Управлением Федеральной
службы по надзору в
сфере связи,
информационных технологий
и массовых коммуникаций по

Тюменской области,
ХМАО-Югре и ЯНАО.

12+

Свидетельство о регистрации
ПИ №ТУ 72-00796
от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций
не обязательно отражает
точку зрения редакции.